

Толокольнікова А. В.,

здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 2 Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

викладач кафедри юридичної психології
Національної академії внутрішніх справ

Христюк О. С.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ДІТЕЙ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану в Україні, масової евакуації та переміщення дітей, сімей з дітьми з населених пунктів, де ведуться активні бойові дії, значно зростає загроза життю та здоров'ю дітей, а також ризик вчинення різних форм жорстокого поводження з ними, адміністративних чи кримінальних правопорушень по відношенню до дітей. Жорстоке поводження з дитиною розглядається як будь-які форми фізичного, психологічного, сексуального або економічного насильства над дитиною, зокрема, домашнього насильства, а також будь-які незаконні угоди стосовно дитини, зокрема, вербування, переміщення, переховування, передача або одержання дитини, вчинені з метою її експлуатації з використанням обману, шантажу чи уразливого стану дитини.

Щодо кримінальних правопорушень відносно дітей слід зазначити, що у воєнний час найбільшими ризиками є вчинення злочинів проти життя та здоров'я дитини, статевої свободи та статевої недоторканості, залишення у небезпеці та ненаданням допомоги дитині, незаконного позбавлення волі або викрадення дитини, насильницького зникнення дитини, торгівлі дітьми, експлуатації дітей, втягнення дітей у протиправну діяльність.

У зв'язку з військовою агресією російської федерації проти суверенітету та територіальної цілісності України Указом Президента України в країні введено воєнний стан. Однак, незважаючи на такий важкий час, відповідно до національного законодавства, кожна дитина має право на рівень життя, достатній для її фізичного, інтелектуального, морального, культурного, духовного і соціального розвитку.

Забезпечення прав дітей в умовах воєнного стану потребують консолідації зусиль великої кількості організацій та

установ, тим більше, що в останні місяці з'явилася значна кількість нових документів, які регулюють їх дії, як і дії батьків, інших родичів, піклувальників тощо.

У Верховній Раді України зареєстровано законопроект про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за зґвалтування та сексуальне насильство над дітьми. Дана ініціатива пов'язана з тим, що з початку повномасштабного вторгнення росії на територію України почали масово з'являтися повідомлення про сексуальне насильство проти дітей. Ініціатор проєкту – нардеп Олексій Гончаренко – рекомендує доповнити Кримінальний кодекс змінами, які передбачають довічне позбавлення волі за зґвалтування та сексуальне насильство над особами, які не досягли 14-річного віку; вчинення насильства за допомогою будь-яких предметів, а також підбурювання до вчинення таких дій чи наказування зробити їх [1].

Точної статистики та розуміння того, скільки дітей постраждали від зґвалтувань та сексуального насильства на війні, немає. Періодично з'являються повідомлення від Уповноваженого з прав людини, дитини чи генерального прокурора, виривають історії в соцмережах. Слід зазначити, що у жертви насильства є страх, дитині здається, ніби про це не варто говорити. У країні триває війна, порушена загальна безпека, існує загроза, що її можуть знайти. Є й небажання опинитися в центрі історій у соціальних мережах або в новинах. Тож реагування на такі випадки повинне мати тихий і структурований характер. Коли батьки дізнаються, що їхня дитина зазнала насильства – авжеж, необхідно повідомити про факт злочину. Це їхня відповідальність, а також важливий момент в контексті повернення дитині відчуття безпеки, подолання почуття провини, надання спеціалізованої допомоги.

Коли відбувається насильство, жертва переживає досвід, із яким складно впоратись, який складно відреагувати, ідентифікувати, а отже – захиститись. Порушується внутрішня безпека. Якщо з дитиною не поговорили, не повірили її словам або якщо дитина не побачила адекватної реакції дорослих - вона бере провину на себе та робить висновок : «це зі мною щось не так» [2].

Війна вплинула на психосоціальний добробут усіх дітей. Всіх без винятку. Діти були вирвані зі своїх домівок, розлучені з

батьками, опікунами і безпосередньо зазнали впливу війни. Діти були приголомшені вибухами бомб і виттям сирен, систем попередження про ракетний удар. Майже всі діти стикнулися з відсутністю батька, старших братів або дядьків, оскільки майже всі чоловіки віком від 18 до 60 років мобілізовані для участі у військових діях. І, найголовніше, багато хто з дітей став свідком або пережив фізичне та сексуальне насильство.

Але діти є стійкими. Досвід роботи ЮНІСЕФ з постраждалими від збройних конфліктів дітьми, накопичений за десятиліття, чітко показує, що значна частина постраждалих зможе відновитися, якщо вони повернуться до школи, збережуть зв'язок із сім'єю та близькими і певною мірою нормалізують своє життя. Деяка частина дітей потребуватиме більш інтенсивної психологічної підтримки. У трохи меншої, але доволі значної кількості дітей розвинуться симптоми посттравматичного стресового розладу, як правило, через 2–4 місяці після пережитого. Ця категорія потребуватиме інтенсивної підтримки команди фахівців.

Ми вважаємо, що працівники поліції мають бути всебічно підготовлені до надання більшого спектру спеціалізованих послуг для дітей, які пережили фізичне та сексуальне насильство.

Список використаних джерел

1. Проект Закону «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за зґвалтування та сексуальне насильство дітей» № 7511 від 01.07.2022. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39917>.

2. Сексуальне насильство під час війни: чому стається та як діяти постраждалим? URL: <https://www.prostir.ua/?news=seksualne-nasylstvo-pid-chas-vijny-chomu-stajetsya-ta-yak-diyaty-postrazhdalym>.